

znatnim ihtionimskim razlikama u geografski blizim lukama Tropei i Nicoteri (Kalabrija), O. Parlangèli piše o terminologiji gajenja dagnja kod Messine, H. i R. Kahane pišu o etimologiji riječi »avarija«, a M. Cortelazzo studira romanske elemente u grčkim portulanim iz 16. st.

Četvrti dio sadrži recenzije: A. Cafe-roglu piše o rječniku ihtionima u turskim lukama četiriju mora koja oplakuju Tursku svog zemljaka U. Nalbandoglu.

U petom dijelu M. Cortelazzo objavljuje I dio talijanske pomorske bibliografije (1938–1958). Prijašnja djela sadrže monumentalni Dizionario di marina medievale e moderno što ga je 1937. objavila Accademia d' Italia. I. Petkanov daje bugarsku pomorsku bibliografiju. – Najzad, »Notiziario« nas upoznaje s radom Odbora za ALM. S popisom članova odbora završava se prvi svezak. Drugi svezak se već sprema za štampu.

Zadar

Ž. Muljačić

MARGINALIA UZ BEZLAJEVE KRČEVINE

(Francè Bezljaj: Krčevine, Slavistična revija VIII, 1955, 1–23)

Bezljajeva rasprava *Krčevine*, koja je sa prelaznoga etnografsko-lingvističkoga područja, bez sumnje je koristan prilog etimološko-toponimijskom rječniku slavenskih (i susjednih) jezika kao i historiji slojeva naseljivanja (»stratigrafiji«) Slavena. Pisac je obradio nekoliko grupa topografskih i drugih naziva izvodeći ih od općih imenica (npr. od osnova *čort*, *krč* i dr.) i dajući ponajviše dobra objašnjenja. Baš zato mislim da neće biti s gorega da i ja uz tu raspravu dodam ovdje neke svoje napomene, osobito uz ona mjesta gdje mislim da pisca treba dopuniti ili popraviti. Evo, dakle, šta sam opazio.

Na str. 5. piše *krč* mjesto *křč*, što je vjerojatno štamparska pogreška. (Tako je i kod Bernekera vjerojatno štamparska pogreška što uz *křčq* piše *křčiti*).

Na str. 6. gdje se navode imena od osnove *krč* kaže se: »Zelo pogostna so ta imena v srbohrvaščini, prim. top. *Krč*, *Krče*, *Krčevina*, *Krčeničnik*, *Krčevine* itd.« Ovdje mislim da treba dodati također ime albanskoga grada *Korča* za koje se često čuje da je slavensko, kao što bez sumnje i jest, ali ga krivo tumače (da je od »korica«, što bi i glasovno i semantički bilo nerazumljivo). Ima i selo toga imena u Bosni (v. ARJ. s. v.). Prema tomu ne bi trebalo reći mi za novogrčko *Κόρτσιστα* da je nesigurno (»negotovo«) jer je to bez sumnje prema bug. *Korčišta*. Možda ovamo ide i rusko ime grada *Kerč* (Керчь), postalo bez sumnje od starijega naziva toga grada *Křčevъ* (Кърчевъ)

koji se stariji naziv spominje u XI stoljeću. Napokon, kad smo kod imena, neka bude još spomenuto da u Zagrebu ima i jedan glumac (Hrvat) koji se zove drago *Krča*.

Iza navedene rečenice »Zelo pogostna so ta imena...« (str. 6) pisac kaže i ovo: »Bolj natančnega areala jim ne morem določiti...«, a o apelativima na ovom (tj. hrvatsko-srpskom) području ne kaže ništa. Tomu ja dodajem da se kod kajkavaca (pa i kod čakavaca) kao apelativ rabi obično *krč* (i Belostenec ima *krč* i *novi krč*) ili još češće pl. *krči*, dakle slično kao u slovenačkom (a vjerojatno da ima još gdjegdje i nom. sing. *krča*, ili je bar prije i tako bilo, kao što se to nalazi također u sjeveroistočnom slovenačkom), dok je kod štokavaca danas obično uglavnom samo *krčevina* (za njem. *Rodeacker*, tal. *terreno diboscato*) koja je riječ prodrila i među neke čakavce (i dobila i značenje *terreno disodato*).

Dalje na str. 6. pisac veli: »Izredno zanimiv pa je za jezikoslovca apel. *velna*, ki ni do sedaj registriran še v nobenem slovenskem slovarju. Kolikor sem mogel ugotoviti, je to besedo prvi zapisal Gašpar Križnik Podšavniški iz Motnika (1848–1904)...« (a Križnikov zapis je, kako veli pisac, objavljen u Razpravama god. 1945). Zatim navodi Križnikove riječi: »posekana hosta za požar se imenuje velna...« pa kaže: »Beseda je še danes v rabi...; registri-

rana je tudi fraza *sejati na velno* = prvič sejati na izkrčenem svetus.

Dalje, na str. 7, pisac veli: »Pri drugih Slovanih ne najdemo ničesar podobnega. Vendar se mi zdi malo verjetno, da bi bila beseda nemška izposojenka... Kelemina (ustno) opozarja na nem. die Welle 'Stroh- oder Reisigbündel, Fashine'..., kar bi bilo glasovno mogoče, ako bi bila to zelo stara izposojenka pred XIII. stoletjem, je pa pomensko toliko oddaljena od slov. *velna*, na *velno sejati*, da bi bila zveza v vsakem primeru zelo problematična«.

Ovoliko citata o *velni* naveo sam zato što se ja u ovom slučaju – ne bih složio s piscem (Bezljajem), nego prije s Keleminom. Čini mi se da Kelemina ovdje ima pravo. Što se tiče značenja njem. riječi *Welle*, za koje Bezljaj veli da je vrlo udaljeno od značenja slov. riječi *velna*, to ne smeta, jer se logičan razvoj ipak može pretpostaviti. Slovenačka riječ mogla je u početku imati isto značenje kao i njemačka: 'svežanj šiblja ili drvâ' (tj. iskrčeno drvlje složeno da se spali), a zatim je mogla dobiti i značenje onoga komada zemlje koji je bio ispod toga sveznja (osobito kad je svežanj izgorio). Ovakve semantičke promjene u historiji riječi nisu rijetke, a ima i mnogo čudnijih rezultata. Kad ne bismo znali npr. semantičku historiju evropske riječi *kapela*, tko bi po značenju mogao zaključiti da je ona u značenju *muzička kapela* postala od talijanske riječi *cappella* koja je ispočetka značila samo *plašt (s kukuljicom)*, *mantija*? A ipak je tako, i dobila je to značenje upravo po plaštu sv. Martina (v. etimol. rječnike). Taj plašt su, naime, kao relikviju držali u crkvi posvećenoj sv. Martinu, koja je crkva poslije po tom plaštu i sama nazvana »kapelom« (kao što se i danas manje crkvice tako zovu), a zatim je ime preneseno na pjevački zbor (kor) koji je u tri crkvice pjevao, i na koncu na svaki muzički zbor (kor). Kad to znamo, ne treba da se čudimo eventualnoj promjeni značenja riječi *velna*. (U SR IX. god. 1956. koja mi je došla u ruke kad sam ovo dovre već napisao, vidim da je Kelemina i pismeno objavio jednu bilješku o *velni*, gdje je već i sam, takav se bar dobiva dojam, dobro fundirao svoje mišljenje, i to fonetskim, dijalektološkim i historijskim razlozima. Mislim ipak da ni poslije to-

ga nije suvišno i ovo moje semantičko potkrepljenje primiti na znanje).

Međutim, na Bezljajevu naprijed citiranu rečenicu »Pri drugih Slovanih ne najdemo ničesar podobnega« moram se još jedanput osvrnuti. Iz te rečenice ne vidi se je li Bezljaj pod onim »ničesar podobnega« mislio samo na semantičku stranu riječi *velna* ili je mislio i na njezinu formalnu (glasovnu) stranu. Mene je ta rečenica u prvi mah malo i zavela tako da u prvi mah nisam ni kontrolirao Bezljaja u tom pitanju. Ali kad sam slučajno na jednoj geografskoj karti Poljske naišao na jednu malu rijeku koja se zove upravo *Welna*, zainteresirao sam se za to i dalje te sam pregledao i etimološke rječnike i našao već kod Miklošiča (1886), a zatim još potpunije kod Brücknera (1927) riječ *welna* kao opću imenicu (apelativ) koja je u poljskom jeziku živjela do 16. stoljeća i koja po etimologiji i po značenju odgovara ruskoj riječi *волна*, češ. *vlna*, hrv. *val*, lit. *wilna*, njem. *Welle*. Poljska riječ *welna*, kao i češka *vlna*, ima i značenje rus. *волна*, hrv. *vuna*, lit. *wilnos*, njem. *Wolle*. Etimologija je i u ovom slučaju ista za sve ove riječi. Bezljaj, dakle, nije zapazio poljsku riječ *welna* (ni *Welna*) koja je praslavenskog podrijetla. Međutim glasovno ista riječ *velna* u slovenačkom, kako i Bezljaj kaže, nije u rječnicima zabilježena i koja ima i sasvim drukčije značenje, tj. značenje koje (po Kelemini) odgovara bavarskom značenju njem. riječi *Welle* odnosno *Wellen* (fem. sg.) – ta slovenačka riječ, prema svemu tome, ne može se tretirati jednako kao poljska riječ *welna*, tj. mislim da se ne može uzeti da je i slovenačko *velna* direktni potomak praslavenskog ili indoevropskog korijena. Ostajem, dakle, i poslije ovoga pri onom što sam naprijed rekao, tj. mislim da Kelemina ima pravo kad tvrdi da je ta slovenačka riječ postala od njemačke riječi *Welle*, *Wellen* (koja je, doduše, istoga indoevropskoga korijena kao i navedene slavenske i litavske riječi).

Što se tiče toponima koji su glasovno slični riječi *velna*, a koje navodi Bezljaj, mislim da njih poslije ovoga što je dosad rečeno treba drukčije grupirati i drukčije tumačiti, vodeći pri tom računa o mjestu i vremenu njihova javljanja i o drugim okolnostima.

Posebno bih ovdje želio popraviti Bezljaja u pitanju etimologije slovenačke ri-

ječi (apelativa) *velenjak* i toponima *Velenje*, koje obadviije riječi on izvodi (str. 7. i 8) od slovenačkog *velna*, pozivajući se u prvom slučaju i na Pleteršnika. I ja ću se pozivati na Pleteršnika, ali drukčije. Po mojem mišljenju, i apelativ *velenjak* (koji znači uglavnom 'liva-da') i toponim *Velénje* izvedeni su od glagola *veléti* (prez. *velím*), koji, po istom Pleteršniku, znači: 1) befehlen (zapovijedati, zapovjediti); 2) sagen (reći, kazati); ovo drugo u sjeveroist. Sloveniji (kao i u hrv. kajk.): *velijo* = 'pravijo'. Glagol *veleti* u prvom značenju poznat nam je već iz staroslavenskoga (gdje ima *veleti* i *poveleti*), a u drugom značenju iz hrvatskosrpskoga (gdje ima samo indikativni prezent: *velim* = 'kažem'). Za etimologiju koju dajem važno je uzeti na um da se *zapovjediti* može i u negativnom smislu, tj. *zabraniti*. Prema tome ja uzimam da je glagol *veleti* u nekim prilikama imao i ovo drugo značenje, a imenica *velenjak* da je značila upravo 'mjesto gdje je zabranjeno pasti'. Mislim da nam upravo to potvrđuje i Pleteršnik kad uz *velenjak* kaže: »za Duhovo prihranjena paš; kdor na Duhovo prvi na pašo prižene, sme na Duhovoju pasti«. Semantičku paralelu za ovo mogu i ja dati (sa hrv. terena) jer mi je iz mojeg zavičaja poznata riječ *bránjevina*, koja upravo znači: mlada šuma koju je zabranjeno sjeći. A ima i u Bezlajevoj raspravi na str. 11. toponim *Prepoved*. Gledajući ovako na etimologiju riječi *velenjak*, ja, naravno, ni za toponim *Velenje* ne mogu reći ništa drugo nego da je postao od opće imenice *velénje*, koja po Pleteršniku znači 'der Befehl' (zapovijed), a koja je u ovom slučaju (prema onom što sam naprijed rekao) mogla značiti isto što i *velenjak*, tj. 'zabranjeno mjesto' (za pašu ili što drugo).

Na str. 10. veli pisac: »Drugačen areal kakor imena iz osnove *vel-* pa imaju pri nas imena tipa *vólava* z neznanim pomenom«, pa navodi primjere kao *Ulaka*, *Wolagk*, *Volavci*, *Volavlje* i sl. Ja ne vidim kako *Ulaka* može ići uz *volava*. Dalje kaže: »Na sbh. ozemliu najdemo imena *Voluja*, *Volujak*, *Volujac*...; poleg teh pa tudi imena z -l-, prim. *Voljvac*, *Voljavče*, *Voljavica*...«. Za neka od njih misli pisac da su izvedena od antroponima *Volž*, ali ja mislim da je npr. *Volujak* i sl. izvedeno od apelativa *vol*, upravo od pridjeva *voluj* = volovski. Dalje pisac veli da su ta južnoslavenska imena »morda mešanica dveh različnih osnov; mogoče pa je tudi, da vsa ta obsežna skupina nima nič opraviti z osnovo *vol'a*«. Ja mislim da će jedan dio tih riječi ipak biti u svezi s osnovom *vol'a* (= sloboda).

Na str. 11. uz opću imenicu *prelog* navodi se dosta toponima istoga ili sličnoga oblika. Ja dodajem radi upotpunjenja toga popisa da u Zagrebu ima i prezime (hrvatsko) *Preložnjak*.

Uz zapust, zapustek, Zapust, Zupušće, Pušća itd. na str. 12. mogli bi se dodati također toponim *Pušća* (Pušća-Bistra) u Hrvatskoj i polj. apelativ *puszcza*.

Što se tiče korijena *treb-* u imenima kao *Trebnje* i sl., na to se osvrnuo Čremošnik u SR X (1957).

Ali pored svih ovih napomena, i mojih i spomenute dvojice, nema sumnje da je Bezlaj svojom raspravom dao koristan prilog i pobudu za utvrđivanje etimologije naziva o kojima govori, i to metodom kojom se, ako i ne baš u svakom slučaju, ipak u mnogim slučajevima može doći do cilja.

N. Rončević

SLOVENSKA SLOVNICA

Sastavili dr A. Bajec - dr R. Kolarič - dr M. Rupel, Ljubljana 1956.

U jesen 1956. godine izdavačka je kuća Državna založba Slovenije u Ljubljani izdala knjigu koju su s interesom dočekali svi oni kojima je draga slovenska riječ: novu slovensku gramatiku. Knjiga koja je zapravo događaj deset-

ljeća - njezin je prethodnik izišao iz štampe 1947. god. - u javnosti nije probudila onaj interes koji u stvari zaslužuje. Objavljena je samo jedna kritika u časopisu *Jezik in slovstvo* (1956/7, str. 129-134) koja nije ni približno dotakla